

ТЕРИТОРІАЛЬНА ЮРИСДИКЦІЯ (ПІДСУДНІСТЬ) У СПРАВАХ ПРО ВИЗНАЧЕННЯ (ЗМІНУ) МІСЦЯ ПРОЖИВАННЯ ДИТИНИ ТА ПРИНЦИП ВРАХУВАННЯ НАЙКРАЩОГО ІНТЕРЕСУ ДИТИНИ

АНИЩЕНКО Катерина Михайлівна - аспірант кафедри цивільного права та процесу, Харківський національний університет внутрішніх справ,

**адвокат
УДК 347.919**

DOI: <https://doi.org/10.32782/ep.2024.3.11>

У статті розглядаються питання визначення сутності територіальної юрисдикції (підсудності) у справах про визначення (зміну) місця проживання дитини. Правильне визначення місця проживання дитини не тільки істотно впливає на її психофізичний розвиток у дитинстві, а й визначає здебільшого поведінку дорослої людини в майбутньому.

Місце проживання дитини може бути визначено з одним із її батьків у разі, якщо батьки з різних причин проживають окремо або мають різне місце проживання. Така ситуація може виникнути, наприклад, у разі розлучення батьків. У цьому випадку питання про визначення місця проживання дитини з одним із батьків може вирішуватися за згодою батьків, у тому числі за спільною згодою батьків і дитини (у разі досягнення дитиною 10 років) і за бажанням дитини (після досягнення нею 14 років).

Автор вважає, що при розгляді справ щодо визначення (зміни) місця проживання дитини суди насамперед мають виходити з інтересів самої дитини та балансу між інтересами дитини, правами батьків на виховання дитини й обов'язком батьків діяти в її інтересах. Автор вважає за можливе погодитись з Н. Волковою стосовно того, що такі справи доцільно розглядати за місцем проживання або місцем перебування дитини, оскільки мова йде саме про захист прав та інтересів самої дитини, яка виступає суб'єктом спірних правовідносин. Також необхідно врахувати положення норм чинного законодавства щодо висловлення думки дитини у справах про захист

її прав та інтересів у цивільному судочинстві. Отже, у цьому випадку дитина повинна бути присутня в залі судового засідання для висловлення такої думки. На підставі вищенаведеного вважаю за необхідне на законодавчому рівні закріпити положення, що позови у справах про захист сімейних прав та інтересів дитини за вибором позивача можуть пред'являтися за місцем проживання дитини.

У статті доводиться, що принцип врахування найкращих інтересів дитини має виступати засадничим положенням під час вирішення будь-яких питань, що стосуються прав та інтересів дитини.

Ключові слова: захист сімейних прав та інтересів дитини, територіальна юрисдикція (підсудність), позови у справах про захист сімейних прав та інтересів дитини, дитина, судові спори між батьками щодо визначення місця проживання дитини, найкращі інтереси дитини, територіальна юрисдикція (підсудність) у справах про визначення (зміну) місця проживання дитини.

Вступ

У статтях 51 та 52 Конституції України закріплено рівність прав та обов'язків у шлюбі та сім'ї, а також рівність прав дітей [1]. Сімейним кодексом України регламентовано право батьків на визначення місця проживання дитини, порядок вирішення спору між матір'ю та батьком щодо місця проживання малолітньої дитини, а також правові наслідки протиправної поведінки одного з батьків або іншої особи при визначенні місця про-

живання малолітньої дитини [2]. Сімейним кодексом України передбачено, що місце проживання дитини визначається за згодою батьків. Місце проживання дитини, яка досягла десяти років, визначається за спільною згодою батьків та самої дитини. Якщо батьки проживають окремо, місце проживання дитини, яка досягла чотирнадцяти років, визначається нею самою.

Статтею 8 Закону України «Про охорону дитинства» передбачено, що кожна дитина має право на рівень життя, достатній для її фізичного, інтелектуального, морального, культурного, духовного і соціального розвитку. Батьки або особи, які їх замінюють, несуть відповідальність за створення умов, необхідних для всебічного розвитку дитини, відповідно до законів України. Згідно з ч. 1 ст. 12 зазначеного Закону на кожного з батьків покладається однакова відповідальність за виховання, навчання та розвиток дитини [3].

Обов'язок спільного піклування батьків над дітьми, забезпечення дотримання принципу найкращого інтересу дитини закріплено й міжнародному рівні. Зокрема, відповідно до ст. 9 Конвенції про права дитини від 20 листопада 1989 року, держави-учасниці забезпечують, щоб дитина не розлучалася з батьками всупереч їх бажанню, за винятком випадків, коли компетентні органи згідно із судовим рішенням, визначають відповідно до застосовуваного закону і процедур, що таке розлучення необхідне в якнайкращих інтересах дитини. Таке визначення може бути необхідним у тому чи іншому випадку, наприклад, коли батьки жорстоко поводяться з дитиною або не піклуються про неї, або коли батьки проживають роздільно і необхідно прийняти рішення щодо місця проживання дитини.

Держави-учасниці поважають право дитини, яка розлучається з одним чи обома батьками, підтримувати регулярні особисті відносини та прямі контакти з обома батьками, за винятком випадків, коли це суперечить найкращим інтересам дитини [4].

У національному словнику діти визначаються особливою соціально демографічною групою населення, яка має не лише визначені законом вікові межі, а й свої специфічні

потреби, інтереси, права [5, с. 71]. Конвенція ООН про права дитини у ст. 1 визнає дитиною кожну людську істоту до досягнення нею 18-річного віку, якщо за законом повноліття не настає раніше [4], аналогічно визначено в ст. 2 Європейської Конвенції про громадянство [6].

Разом з тим Конвенція «Про мінімальні норми соціального забезпечення 102» у ст. 1 визначає, що термін «дитина» оозначає особу, яка не досягла віку закінчення шкільної освіти або не досягла 15-річного віку, як це може бути встановлено [7]. Тобто, як слушно зазначається в юридичній літературі, досягнення певного віку є основним критерієм, що відображає поступові зміни на збільшення вікового критерію при визначенні особи «дитиною» (з 15 до 18 років) згідно з цими документами [8, с. 41].

Як влучно зазначає суддя Верховного суду Є. Синельников, визначення місця проживання малолітньої дитини не тільки істотно вплине на її психофізичний розвиток у дитинстві, а й визначатиме здебільшого й поведінку дорослої людини в майбутньому, тому судам необхідно виважено та гнучко підходити до прийняття судових рішень у таких спорах з урахуванням знань фахівців у цій галузі та інтересів дитини, заохочуючи всіх учасників справи (особливо батьків) до співпраці [9, с. 66]. Отже, і з точки зору судової практики важлива оцінка судами при вирішенні спорів про визначення (зміну) місця проживання дитини інтересів дитини, а також рівності прав батьків та їх обов'язків щодо виховання дитини.

Усе це приводить до необхідності аналізу окремих доктринальних положень та чинного законодавства інституту визначення (зміни) в судовому порядку місця проживання дитини. Зокрема, це стосується розгляду питання сутності територіальної юрисдикції (підсудності) у справах про визначення (зміну) місця проживання дитини через призму дії принципу врахування найкращого інтересу дитини.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Окремі аспекти щодо визначення (зміни) місця проживання дитини досліджували

такі науковці, як Н. Волкова [10; 11], Л. Голук [8], І. Кирильчук [12], Л. Красицька [13], В. Кройтор [14], О. Кучеренко [15], О. Розгон [16], З. Ромовська [17], Є. Синельников [9], О. Хорошенко [18] та інші, які зробили значний внесок у дослідження цього питання. Незважаючи на те, що інститут визначення (зміни) місця проживання дитини не є новим у сімейному праві та, відповідно, у цивільному процесуальному праві, залишається недослідженим ряд проблемних моментів особливостей розгляду справ про визначення (зміну) місця проживання дитини, зокрема питання визначення сутності територіальної юрисдикції (підсудності) у справах про визначення (зміну) місця проживання дитини через призму дії принципу врахування найкращого інтересу дитини.

Метою статті є визначення сутності територіальної юрисдикції (підсудності) у справах про визначення (зміну) місця проживання дитини через призму дії принципу врахування найкращого інтересу дитини.

Виклад основного матеріалу

Більшість справ про захист сімейних прав та інтересів дитини в цивільному судочинстві розглядаються за правилами загальної територіальної підсудності за зареєстрованим місцем проживання чи перебування відповідача відповідно до ст. 27 ЦПК України. Разом з тим, цивільним процесуальним законодавством передбачено, що деякі категорії зазначених справ можуть розглядатись за вибором позивача, отже, законодавець надає право вибору позивачеві у виняткових випадках, передбачених ст. 28 ЦПК України. А саме, відповідно до ст. 28 ЦПК України у справах про захист сімейних прав та інтересів дитини позовна заява може бути подана за зареєстрованим місцем проживання чи перебування позивача. До таких справ законодавець відносить: «позови про стягнення аліментів, збільшення їх розміру, оплату додаткових витрат на дитину, стягнення неустойки (пені) за прострочення сплати аліментів, індексацію аліментів, зміну способу їх стягнення, про визнання батьківства відповідача» [19].

Відповідно до внесених змін до цивільного процесуального законодавства України, законодавець розширив категорії справ щодо захисту сімейних прав та інтересів дитини, що можуть розглядатись за правилами альтернативної територіальної підсудності, а саме: це не тільки справи про стягнення аліментів на утримання дитини, а також «збільшення їх розміру, оплату додаткових витрат на дитину, стягнення неустойки (пені) за прострочення сплати аліментів, індексацію аліментів, зміну способу їх стягнення, про визнання батьківства відповідача можуть пред'являтися також за зареєстрованим місцем проживання чи перебування позивача» (ч. 1 ст. 28 ЦПК України) [19].

Маємо зазначити, що з точки зору доктрини цивільного процесуального права науковці позитивно відзначають такі законодавчі приписи та вказують на те, що «...розподіляти всі судові справи за допомогою правил загальної територіальної підсудності не завжди виправдано й навіть доцільно» [20, с. 117].

Н. Волкова справедливо зазначає, що на практиці є багато справ про захист сімейних прав та інтересів дитини, що потребують розгляду за правилами альтернативної територіальної підсудності, а не за загальними правилами. Так, наприклад, «...пред'явлення позову про позбавлення батьківських прав одним із батьків, у якого на утриманні знаходиться неповнолітня дитина, у разі окремого проживання до іншого. У зв'язку з цим виникають труднощі звернення з позовом до суду за місцем проживання відповідача. Це пов'язано з тим, що справи про позбавлення батьківських прав, відповідно до норм цивільного процесуального законодавства, розглядаються за загальними правилами територіальної підсудності, якщо вони не об'єднані з вимогою про стягнення аліментів на утримання дитини» [11, с. 627]. Учена наводить такий приклад: «Якщо відповідач (батько) проживає в місті Львові, а мати з дитиною – в місті Одесі, то виникають певні труднощі, пов'язані з виїздом до суду за зареєстрованим місцем проживання чи перебування відповідача для взяття участі у розгляді справи. Оскільки в такому випадку захищаються права не батьків, які звер-

таються до суду з позовом про позбавлення батьківських прав, а права й інтереси самої дитини, то відповідно до норм ЦПК України (ст. 45), СК України (ст. 171), Конвенції ООН від 20 листопада 1989 року про права дитини (ч. 1 ст. 12), думка дитини має бути врахована при вирішенні питань, що стосуються її життя. З цього випливає, що дитина також має бути присутня при розгляді справи про позбавлення батьківських прав для висловлення своєї думки. За викладених обставин вважаємо, що справи про позбавлення батьківських прав необхідно розглядати за зареєстрованим місцем проживання чи перебування самої дитини, оскільки саме її права та інтереси захищаються в суді» [11, с. 627].

Н. Волкова ставить справедливе запитання: чому, коли мова йде про виняток з правил, то одна справа щодо захисту сімейних прав та інтересів дитини розглядається за загальними правилами територіальної підсудності, а щодо інших справ існують певні винятки? Далі вчена зазначає, що залишається незрозумілою позиція законодавця щодо визначення підсудності інших справ за участю дитини з метою захисту їх прав та інтересів. До таких справ, на її думку, необхідно віднести: справи про позбавлення та поновлення батьківських прав; справи про оспорювання батьківства (материнства); справи про визначення місця проживання малолітньої дитини; справи про отримання дозволу на тимчасовий виїзд дитини за межі України без згоди та супроводу одного з батьків; справи про вирішення між батьками, іншими особами спору щодо виховання дитини тощо [11, с. 627–628].

На думку автора, розв'язанню цієї проблеми має сприяти застосування основних положень принципу врахування найкращих інтересів дитини. Маємо зазначити, що в правовій науці вже утвердилася позиція про необхідність доктринального розуміння принципів права шляхом визначення їхнього функціонального призначення [21; 22; 23; 24]. Тому вважаємо, що принцип врахування найкращих інтересів дитини має виступати засадничим положенням під час вирішення будь-яких питань, що стосуються прав та інтересів дитини. Вважаю правильною позицію, яка висловлена в юридичній літературі

щодо змісту принципу «врахування найкращих інтересів дитини». Деякі науковці доходять висновку, що цей принцип є комплексним керівним принципом, що стосується питання про місце та роль, а також думки, права, а також потреби дитини під час судових розглядів та процесів, альтернативних судовому розгляду. Причому особливістю цього принципу є те, що він має застосовуватися до всіх способів, якими діти можуть, з будь-якої причини та у будь-якій якості, контактувати з усіма компетентними органами та службами, що беруть участь у вирішенні питань, пов'язаних з правами, інтересами та свободами дитини; такий принцип спрямований на забезпечення того, щоб у процесі вирішення будь-яких питань щодо дитини повністю дотримувалися права та інтереси дитини з урахуванням рівня зрілості та розуміння дитини, а також обставин конкретної ситуації, у якій опинилася дитина [25, с. 23]. Важливість забезпечення інтересів дитини неодноразово підкреслюється судами різних інстанцій при розгляді цієї категорії справ. Приміром, такий висновок міститься в постановках Верховного Суду від 14 листопада 2018 року у справі № 463/3301/16-ц [26] та від 4 грудня 2019 року у справі № 219/11516/17 [27].

Як зазначає О. Хорошенюк, судовий розгляд сімейних спорів, у яких зачіпаються інтереси дитини, є особливо складним, оскільки в його процесі вирішуються не просто спірні питання між батьками та іншими особами, а визначається доля дитини, а тому результат судового розгляду повинен бути спрямований на захист найкращих інтересів дитини. Дитина є суб'єктом права і, незважаючи на незначний вік, неповну цивільну дієздатність, має певний обсяг прав. Одним з основних її прав є право висловлювати свою думку та право на врахування думки щодо питань, які стосуються її життя [18, с. 98].

Як зазначено в ст. 171 СК України, дитина має право на те, щоб бути вислуханою батьками, іншими членами сім'ї, посадовими особами з питань, що стосуються її особисто, а також питань сім'ї. Дитина, яка може висловити свою думку, має бути вислухана при вирішенні між батьками спору щодо її місця проживання. Відповідно, беручи до уваги положення частини другої ст. 160 СК Укра-

їни, з досягненням віку 10 років у дитини з'являється право не тільки бути вислуханою та почутою, а й право брати активну участь у вирішенні своєї долі, зокрема, у визначенні місця проживання.

Тобто важливо при розгляді справ щодо визначення (зміни) місця проживання дитини врахування думки дитини, з ким вона бажає проживати. Як зазначає Л. Красицька, з досягненням 14 років обсяг сімейної дієздатності неповнолітніх значно зростає порівняно з дієздатністю малолітніх (неповнолітні можуть, наприклад, самостійно визначати місце проживання, звертатися до суду за захистом сімейних прав та інтересів тощо). Тому сімейну дієздатність неповнолітніх можна вважати саме неповною, а сімейну дієздатність дітей віком від 6 (7) до 14 років — частковою [13, с. 130].

При розгляді справ щодо визначення (зміни) місця проживання дитини суди мають виходити з інтересів самої дитини, враховуючи при цьому сталі соціальні зв'язки, місце навчання, психологічний стан дитини, ставлення дитини до проживання з одним із батьків або з кожним із них по черзі, вплив різних конфліктних ситуацій на дитину. Також суди беруть до уваги особисті якості батьків, відносини, які існують між кожним з батьків і дитиною, можливість створення дитині нормальних умов для виховання та розвитку, а також оцінюють баланс між інтересами дитини, правами батьків на виховання дитини й обов'язком батьків діяти в її інтересах.

Таким чином, видається за можливе погодитись з Н. Волковою про те, що такі справи доцільно розглядати за місцем проживання або місцем перебування дитини, оскільки мова йде саме про захист прав та інтересів самої дитини, яка виступає суб'єктом спірних правовідносин. Також необхідно врахувати положення норм чинного законодавства щодо висловлення думки дитини в справах про захист її прав та інтересів у цивільному судочинстві. Отже, у цьому випадку дитина повинна бути присутня в залі судового засідання для висловлення такої думки. На підставі вищенаведеного вважаю за необхідне на законодавчому рівні закріпити положення, що позови у справах про захист сімейних

прав та інтересів дитини за вибором позивача можуть пред'являтися за місцем проживання дитини [11, с. 628].

Висновки

Підсумовуючи вищенаведене, необхідно зазначити, що правильне визначення місця проживання дитини не тільки істотно впливає на її психофізичний розвиток у дитинстві, а й визначає здебільшого поведінку дорослої людини в майбутньому.

Місце проживання дитини може бути визначено з одним із її батьків у разі, якщо батьки з різних причин проживають окремо або мають різне місце проживання. Така ситуація може виникнути, наприклад, у разі розлучення батьків. У цьому випадку питання про визначення місця проживання дитини з одним із батьків може вирішуватися за згодою батьків, у тому числі за спільною згодою батьків і дитини (у разі досягнення дитиною 10 років) та за бажанням дитини (після досягнення нею 14 років).

Розглядаючи справи щодо визначення (зміни) місця проживання дитини, суди насамперед мають виходити з інтересів самої дитини та балансу між інтересами дитини, правами батьків на виховання дитини й обов'язком батьків діяти в її інтересах. Видається за можливе погодитись із Н. Волковою про те, що такі справи доцільно розглядати за місцем проживання або місцем перебування дитини, оскільки мова йде саме про захист прав та інтересів самої дитини, яка виступає суб'єктом спірних правовідносин. Також необхідно врахувати положення норм чинного законодавства щодо висловлення думки дитини у справах про захист її прав та інтересів у цивільному судочинстві. Отже, у цьому випадку дитина повинна бути присутня в залі судового засідання для висловлення такої думки. На підставі вищенаведеного видається за необхідне на законодавчому рівні закріпити положення, що позови у справах про захист сімейних прав та інтересів дитини за вибором позивача можуть пред'являтися за місцем проживання дитини.

Принцип врахування найкращих інтересів дитини має виступати засадничим положенням під час вирішення будь-яких питань, що стосуються прав та інтересів дитини.

У перспективі вбачається, що подальші наукові дослідження цієї важливої для суспільства проблеми мають пов'язуватися з введенням в Україні воєнного стану, пов'язаного зі збройною агресією РФ, що внесло свої корективи в усі сторони суспільного життя. Особливої актуальності це питання набуло із введенням спрощеного порядку перетину державного кордону України дітьми в супроводі одного з батьків.

Література

1. Конституція України : Закон України від 10 січня 2002 р. № 254к/96-ВР. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр>.
2. Сімейний кодекс України : Закон України від 10 січня 2002 р., № 2947-III/96-ВР. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>.
3. Про охорону дитинства : Закон України від 26 квітня 2001 р. № 2402-III. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2001. № 30. Ст. 142.
4. Конвенція ООН про права дитини від 20 листопада 1989 року. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/convention-rights-child>.
5. Матеріали онлайн. URL: <https://warchildhood.org/ua/children-and-armedconflict-legal-framework>.
6. Європейська Конвенція про громадянство (ETS № 166) Страсбург, від 6 листопада 1997 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_004#Text.
7. Конвенція про мінімальні норми соціального забезпечення 102 від 28 червня 1952 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/993_011.
8. Голук А. Проблеми захисту дітей від насильства під час воєнних дій та збройних конфліктів. *Державотворення та правотворення в умовах війни та післявоєнний період*: збірник тез доповідей учасників Всеукраїнського круглого столу (м. Львів, 15 грудня 2023 року) / упоряд. : Д. Є. Забзалюк, В. О. Кучер. Львів : ЛьвДУВС, 2023. 250 с. С. 40–42.
9. Синельников Є. В. Деякі аспекти вирішення спорів про визначення місця проживання малолітньої дитини під час дії воєнного стану. *Право і суспільство*. 2023. № 2. Т. 2. С. 64–69.
10. Волкова Н. В. Захист сімейних прав та інтересів дитини у цивільному судочинстві : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.03 / Наталія Василівна Волкова. Одеса, 2022. 444 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/>.
11. Волкова Н. В. Щодо визначення територіальної підсудності у справах про захист сімейних прав та інтересів дитини у цивільному судочинстві. *Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень* : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. Одеса : Юридика, 2023. Т. 2. 828 с. С. 626–628.
12. Кирильчук І. А. Визначення місця проживання дитини з одним із її батьків. *Наукові перспективи*. 2023. № 11(41). С. 913–923.
13. Красицька Л. В. Проблеми здійснення та захисту особистих та майнових прав батьків і дітей : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.03. Вінниця, 2015. 496 с.
14. Правове положення неповнолітніх в Україні. Збірник нормативних актів / уклад. В. А. Кройтор, В. Ю. Євко. Харків : Еспада, 2002. 576 с.
15. Кучеренко О. Особливості визначення місця проживання дитини в разі розірвання шлюбу. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 4. С. 43–46.
16. Розгон О. Визначення місця проживання дитини з одним із батьків, якщо батьки проживають за однією адресою. *Вісник Національної асоціації адвокатів України*. 2021. № 9. С. 40–50.
17. Ромовська З. В. Сімейний кодекс України : науково-практичний коментар. Київ : Ін Юре, 2003. 532 с.
18. Хорошенко О. В. Зміна місця проживання чи викрадення дитини: через призму принципу найкращого інтересу дитини. *Право і суспільство*. 2023. № 1. С. 96–100.
19. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>.
20. Тимченко Г. П. Теоретичні проблеми та практика реалізації принципів судочин-

ства в Україні. Київ : Юридична книга, 2010. 336 с.

21. Штефан М. Й. Цивільне процесуальне право України: Академічний курс : підруч. для студентів юрид. спец. вищ. навч. закл. Київ : Ін Юре, 2005. 624 с.

22. Тертишніков В. І. Поняття та значення принципів цивільного процесуального права. *Цивільне процесуальне право України* : підруч. для юрид. вузів і фак. / В. В. Комаров, В. І. Тертишніков, Є. Г. Пушкар та ін. ; за ред. В. В. Комарова. Харків : Право, 1999. 592 с.

23. Кройтор В. А. Принципи цивільного судочинства та їх система: проблеми сучасної теорії і практики : монографія. Харків : Право, 2020. 672 с.

24. Кройтор В. А. Теоретико-методологічні основи формування та функціонування системи принципів цивільного судочинства : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.03. Харків, 2021. 600 с.

25. Гаро Г. О., Спектор О. М., Савицька С. Є. та ін. Найкращі інтереси дитини у цивільному провадженні (серія методичних рекомендацій «Адвокат дитини»). Харків : Фактор, 2020. 96 с.

26. Постанова Верховного Суду від 14 листопада 2018 року у справі № 463/3301/16-ц. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/78008148>.

27. Постанова Верховного Суду від 4 грудня 2019 року у справі № 219/11516/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86468244>.

**TERRITORIAL JURISDICTION
(COMPETENCE) IN CASES ON
DETERMINING (CHANGING) THE
CHILD'S PLACE OF RESIDENCE AND
THE PRINCIPLE OF CONSIDERING THE
CHILD'S BEST INTERESTS**

The article deals with the issue of defining the essence of territorial jurisdiction (competence) in cases of determining (changing) the child's place of residence. The correct definition of the child's place of residence both significantly affects his / her psychophysical development in the childhood and mainly determines the behavior of an adult in the future.

The child's place of residence can be determined with one of the parents if the parents live separately for various reasons, or have different places of residence. Such a situation can arise, for example, in case of parents' divorce. The issue of determining the child's place of residence with one of the parents in this case can be settled by the parents consent, including by the joint consent of the parents and the child (if the child is not under 10) and at the request of the child (after the child reaches the age of 14).

The author believes that the courts while hearing cases on determining (changing) the child's place of residence should primarily proceed from the interests of the child and the balance between the interests of the child, the rights of the parents to raise the child, and the duty of the parents to act in the child's interests. The author considers it possible to agree with N. Volkova that such cases should be *ryfkw* based on the child's place of residence or location, since it is about protecting the rights and interests of the child, who is the subject of disputed legal relations. It is also necessary to take into account the provisions of the current legislation regarding the expression of the child's opinion in cases on protecting his / her rights and interests within civil legal proceedings. Therefore, the child in this case must be present in the courtroom to express such an opinion. On the basis of the above, we consider it necessary to legislatively enshrine the provision that claims in cases on protecting the child's family rights and interests may be heard according to the child's place of residence at the choice of the plaintiff.

The author of the article has proved that the principle of considering the best interests of the child should be a fundamental provision while solving any issues related to the child's rights and interests.

Key words: protection of the child's family rights and interests, territorial jurisdiction (competence), claims in cases on protecting the child's family rights and interests, a child, court disputes between parents on determining the child's place of residence, the best interests of a child, territorial jurisdiction (jurisdiction) in cases on determining (changing) the child's place of residence